

Edició

Ajuntament de Barcelona, Consell Municipal del Districte de Sants-Montjuïc

Coordinació

Elvira Aguirre, Direcció de Serveis a les Persones i al Territori, Districte de San Juan Delgado, Biblioteca Poble-sec Francesc Boix Julián Figueres, Biblioteca Vapor Vell Àngels Migueles, Biblioteca Francesc Candel Albert Salarich, Departament de Comunicació, Districte Sants-Montjuïc

Disseny i maquetació

Direcció de Producció Editorial Municipal, Ajuntament de Barcelona

Correcció lingüística

Consorci per a la Normalització Lingüística

Edició i impressió

Direcció de Producció Editorial Municipal, Ajuntament de Barcelona

Dipòsit legal

Un cop més arriba el certamen literari Francesc Candel, i ja compleix vint-i-nou anys, per celebrar i enfortir un concurs veterà obert a tothom que vol impulsar l'escriptura dels gèneres de poesia, relat curt -d'adults i de joves- i reportatge periodístic. Els premis Francesc Candel reten homenatge a l'escriptor i periodista de la Marina per excel·lència, gran narrador d'històries de persones que van immigrar al llarg del segle XX a Catalunya. Avui més que mai cal apreciar la interculturalitat i la solidaritat per construir una societat més forta i rica en valors. En aquest recull trobareu les obres guanyadores i finalistes del certamen. Us encoratjo a continuar amb la lectura d'aquestes propostes i deixar-vos conduir allà on us portin...

Marc Serra Solé

Regidor del Districte de Sants-Montjuïc

Persones guanyadores del certamen literari Francesc Candel La Marina 2022

Poesia

Joan Carles González Pujalte

Relat curt adult

Isaac Cortés Domingo

Relat curt juvenil

Mirtó Anastassiadis Serrat

Reportatge periodístic

Enric Garcia Jardí

Finalistes del certamen literari Francesc Candel La Marina 2022

Poesia

Boris Ignacio Rozas Bayón

Relat curt adult

Constanza Aguirre Orrego

Relat curt juvenil

Pol Lloberas Cardona

Reportatge periodístic

Maria Rosa Bastante Ribas

Membres del Jurat

Presidenta del Jurat

Marina Berruezo, consellera de Cultura del Districte de Sants-Montjuïc

Poesia

Anun Jiménez, llibretera (*La Inexplicable*)

Elsa Peris, professora i poetessa

Julián Figueres, director de la Biblioteca Vapor Vell

Relat Curt Juvenil

Jaume Centelles, *escriptor i pedagog*

Carlota Freixenet, *llibretera de La Carbonera*

Mertxe París, *editora de Mosaïcs Llibres*

Relat Curt Adult

Mònica Boix, *Biblioteca Francesc Candel*

Martí Carandell, *professor de l'Institut Domènech i Montaner*

Ángel Morán, *escriptor i llicenciat en Filologia Anglesa*

Reportatge Periodístic

Pere Baltà, *president de la Fundació Paco Candel*

Oleguer Forcades, *director de Sants 3 Ràdio*

Yohany Limpias, *periodista i directora del diari La Marina*

Genís Sinca, *escriptor i periodista*

Quatre peces per un piano de vuitanta-set tecles

Guanyador modalitat Poesia

Joan Carles González Pujalte

*Aleshores m'he posat dret i, amb el desig de bordar-
li la meva atenció, he provocat el vol dels ocells.*

Wajdi Mouawad, Ànima

Em fico dins l'erm de l'insomni amb un estratègic respir
sentint-me a mi mateix amb la pell aixecada i dins del llit,
dolgut del cor i la vergonya. Refaig eixa bastida de la tristor
que apareix com un fantasma quan ningú no l'ha demanada.
Pampalluga una bombeta al lavabo on s'està pentinant l'amant
pensant que jo dormo, estampa elegantíssima
d'un Gil de Biedma que avui, sobri com un mort etrusc,
surt al replà sense fer soroll en tancar la porta
i amb les sabates agafades amb les mans per tal de no
despertar-me quan marxa tan a les tentines i per no aixecar
sospites entre els veïns d'una possible actitud meva
de gossa malalta per les coses de l'amor que inspiren
les vuitanta-set tecles negres d'un piano al meu pensament.

Aquest és el so del pensament; tan poca nosa
per a qui no vol escoltar-lo. És el pas de l'emoció
que em baixa per les canals del jo que soc, repetint-me
la veu de mi mateix sense dir-me res, negant-me la llum
en la nit sense constel·lacions, el negre en la neu
amuntegada, el blanc senyal de puresa en la crosta
d'una cicatriu que em vaig fer en guarir-me la ferida
feta amb un vidre de proveta que em contenia
entre d'altres milions de jos i que encara em supura
d'antics pensaments que em surten com sang en un doll,
amb rauxa i urc per la canal nasogàstrica del poema.

La mandra de la llum grogosa d'una bombeta practica aquí una sèrie de contorsions que desdibuixen la lògica del carrer pintat per Hopper a l'hora més petita del jorn.

Soc també jo això, un ram de guspines com cuques de foc que s'obren a l'aire després del cop de peu que ha donat déu a un tió que cremava en un racó del solar en venda on s'escalfa les mans el vell captaire que sempre em don un os de tendresa que trigo una nit sencera en rossegar fins a dur-lo al darrer polsim de matèria.

Encara dins del laberint lladro l'absurda sensació d'infinitud que em sagna de les genives de l'ombra com un escorbut del misticisme. ¡Quin gust mineral quan em creixen pel dolor de la soledat desafortada els ullals com un urc irrefrenable d'esqueixar-me la pròpia carn i simplement per l'autoestima de qui se sap del tot derrotat, no ho faig! ¡Quina misèria, però, la pell meva canina i escumosa d'humitats sota el cruel besllum dels fanals de la matinada freda quan vol arribar a tu i no retroba la dreuera dins del teu barri marginal!

Un hombre ha despertado junto a la orilla de suaves acantilados,
aguanta la primera respiración como si de un pez cualquiera se
tratase.

Vienen a buscarle pescadores en bucle
salidos de la historia de sus dos océanos,
vieron cómo se lanzaba contra el viento
rodeado por completo por la espuma de otras mareas.

Vuelve a casa, su habitación lo reclama.

La foto fija asoma entre sus libros, hojas hechas de pájaros
que un día emprendieron vuelo,
como largo es el hueso que se quebró con el alba.

Feroz la narrativa de aquel hombre que se quedó sin ejército
antes de poder siquiera presentar batalla.

Contemplo cómo se reflejan en el suelo las piernas que le
habitaron,
transidas de lluvias de aguja fina como cristal
que busca la soledad de las muñecas.
Hoy amenazan con derrumbarse tras las cortinas
y dejar que así le vean todos los árboles,
cold in hand blues, murmura Alejandra
desde lo alto de su castillo hecho de barbitúricos.
Janis grita a lo lejos
mientras las flores danzan
alrededor de nuevos mañanas.

Y los poetas no han podido conocerse.

Esa canción tercamente repetida en la garganta
anticipa un fin de semana
de vacíos formidables en el pecho,

áspero el conocimiento que se
adquiere con esos años de barbecho,
peces de ciudad remontando tales ríos
que arrastran materiales de uno mismo
antes de la aridez.

El viajero de Adonis ha llegado, destruido una vez más
en el anticipo de las cosas sencillas,
las hojas de este libro van cerrando mi boca
entre las raíces de esta arquitectura diferente.

¿De dónde vendrá el hombre que espero?

Al divisarle a lo lejos entraré en órbita de escape
hacia ninguna parte entre dos mapas,
trazaré un camino de vuelta para no perderle del todo
y hablaré de cada día
como si no hubiera otro
escondido tras la noche.

La piel de sus dedos siempre se quebró con el frío,
la cara tiene un coste y las cruces tienen otro.

¿De dónde, el hombre que espero,
frente al que me prometieron?

Velcro

Guanyador modalitat Relat curt adult
Isaac Cortés Domingo

... y no sé si es una gran cosa o simplemente el momento del día...
... para poder vivir...
... y no sé si es una gran cosa o simplemente el momento del día...
... para poder vivir...
... y no sé si es una gran cosa o simplemente el momento del día...
... para poder vivir...

Voles. Llisques sobre l'asfalt igual que un esquiador olímpic. Remuntes la vorera. Tracaleges. Sorteges els vianants a cremadent. Sents els insults. Te la suen. No pots fer tard, una mala ressenya a l'aplicació et cobriria de merda. Tornes a l'asfalt. Acceleres. Circules contra direcció, et saltes cinc semàfors, utilitzes el carril-bici aleatòriament. Escanyes el patinet tant com pots. Una moto t'avança, en vols una, però vas curt de calés. Balmes, Muntaner, Casanova. Derrapes per trencar cap a la dreta. Google maps es desorienta. Maleeixes la cobertura, però no t'atures. Et guies per un instint que has desenvolupat a cops d'equivocar-te. Busques el número trenta-dos, és aquí, a la teva esquerra. És un edifici alt, modern. Sents el bram de l'interfon. Entres. Deses el patinet elèctric al peu de l'escala. Et treus del damunt la motxilla groga. L'obres. El garranyic de la veta adherent et fascina, és per això que en alguns restaurants t'anomenen "Velcro". Dues pizzes. Encara estan calentes. Ets el més ràpid. Prens el telèfon del frontal del manillar. L'ascensor és estret. Desena planta, porta dotze. El replà és un maleït laberint. Et perds. Aquí l'instint no et serveix per a res. Un espiell t'observa. Els llums s'apaguen automàticament. Ara s'encenen. Algú et crida. Gires cua. Trobes un home amb camisa i pantaló de pijama. És el client. Li dones les pizzes i li dius a l'aplicació que l'entrega està feta. T'acomia des de l'home. Quasi li fas una reverència. Ell se't queda mirant. Tu somrius. No entens què et diu. No sé què d'una dona. No sé què d'un mareig. Que passis, si us plau. Fa cara de desesperat, però tens més encàrrecs a la motxilla i el patinet és a baix, sense custòdia. T'ho penses. No tens temps, ni diners, ni moto; però una mala ressenya a l'aplicació et cobriria de merda. Ja ets a dins. Una cortina de tires de bambú separa el rebedor del menjador. La traspasseu. El televisor sembla que leviti contra la paret. Veus un cos a terra. És una dona. Hi ha sang xopant el parquet. Hi ha un forat al cap de la dona. L'home t'encanona la templa dreta. Et diu que has tingut mala sort. Et diu moro. Et quedes perplex, glaçat. El cor et percudeix la tràquea. Sues. Sents tots els sorolls de la casa: el crec de la fusta, el rumrum de la nevera i el nyic d'un gat que entra en escena. L'home

t'ho explica tot. Et carregarà el mort. Et torna a dir moro. Xerra massa, sembla el dolent d'una pel·lícula dolenta. Reacciones. No et veu venir. Ets el més ràpid. Forcegeu pel revòlver. Estàs prim, però aferrat al manillar, t'has forjat un baluard als braços. Forcegeu més i més. Crits. Ja tens el dit al gatell. El prems. El tro sona esmorteït contra el seu pit. Cau rodó. Deixes anar la pistola. Sents el cop de l'arma contra l'entarimat. Ella i ell jauen plegats. Respira, ells no. Cargoles un renec amarg. Et fregues la cara amb les mans. T'asserenes. Rumies mentre queixales una porció de cada pizza. S'han refredat. El gat se t'enrinxola entre les cames. Te'l treus de sobre picant de mans. Agafes un tovalló de paper i t'eixugues els morros. N'agafes un altre i esborres les empremtes de la pistola. La deses a prop de l'home. T'adones que té un bony a la butxaca del pantaló del pijama. És el seu telèfon. L'hi prens. La pantalla t'enlluerna. Hi ha activada l'aplicació del servei a domicili. Et demana l'opinió de l'entrega. Veus la teva foto, el teu nom. Selecciones la màxima puntuació, les cinc estrelles i el polze cap amunt. Somrius. Tornes el telèfon a la butxaca. Has de fotre el camp. Ja ets a tocar de la porta. El bambú repica. Sona el timbre. Cops de porta. Policia!

En alguns restaurants t'anomenen "Velcro". Ets el més ràpid, però no tens sortida; ni temps, ni diners, ni moto. Tens una bona ressenya, però estàs cobert de merda.

Y ella hablaba todo el tiempo de esos pedacitos de papel, y yo le decía que no, que no eran pedacitos de papel, que eran pelusas. Pero ella insistía que aquello no eran pelusas, que eran pedacitos de papel y que tenían mensajes. Pensaba eso porque ella no veía bien. Nunca vio bien. Fue algo que le descubrieron de chica. Se sentaba en la primera fila en el cole, primer pupitre al lado de la ventana, pero aun así no daba una. Y todos pensaban que era un poco tonta y sus padres se sintieron tan mal cuando se dieron cuenta que era medio ciega y que había estado siete años yendo al cole, pasando cursos, arrastrándose entre cursos porque no veía nada. Y sus padres nunca supieron. Es decir, lo supieron al final. Tarde, porque siempre es tarde cuando los padres se enteran. No conocer la diferencia entre los papeles y las pelusas, ahora que lo pienso, no es tan importante como el hecho de que tus padres no descubran que eres medio ciega durante siete años. Pero era mi mejor amiga y no me importaba. Porque era muy divertida. Frunciendo el ceño así, que parecía que estuviese siempre enojada y no era eso, era que no veía bien. Y yo siempre pensaba que había hecho algo mal y le pedía perdón y ella se reía y me preguntaba que por qué le pedía perdón y yo no sabía qué responderle. También pensaba que era porque tenía muchos hermanos hombres y los hombres siempre te hacen fruncir el ceño. Unos hermanos multitudinarios que nunca estaban cuando nosotras estábamos. No sé por qué. Pero me gustaba eso. Nadie nos molestaba. Además, tenía piscina y eso era un don. Era algo tan bonito, porque yo no tenía y en verano yo me manguereaba, en cambio ella tenía piscina y a ningún hermano dentro. Así pasa con toda la gente con piscina, no la usan, les aburre, es cansino mirar aquella agua vacía cada día. Como es cansino mirar la manguera cada día. O mirar cualquier cosa cada día. Pienso que quizás el tema de la casi ceguera no ayudaba a querer mirar nada. Aunque seguramente no era eso, simplemente era que estaba harta de ver esa piscina allí en el jardín y pensar que todos se hacían amigos de ella por la piscina. Pero no era verdad, porque ella era mi amiga no por la piscina sino porque actuábamos cosas. Hacíamos obras de teatro en el jardín

de la piscina con ese árbol que un día le enganchamos manzanas porque estábamos recreando Blancanieves. Y yo siempre quería ser la guapa protagonista de la historia y a ella le tocaba la vieja bruja que venía a traerle la manzana. Cuando venía a mi casa también yo era la Cenicienta o la Caperucita y ella siempre la madrastra, las hermanastras, la abuelita o el lobo. No le importaba y ahora que lo pienso nunca tuve una amiga tan buena como ella. Porque a ella no le importaba realmente ser, sino que yo fuera feliz. Y esos papelitos, que eran pelusas, le encantaban. Porque pasaban tan rápido que no sólo a ella, sino que a nadie le daba tiempo de leer lo que ponía. Para mí simplemente eran pelusas, de los árboles esos que abundaban en el cole y que en primavera tiraban aquellas pelusas que parecían algodón. Quizás por eso después le puso la vida tanto algodón en el camino. La vez que hicieron eso en el colegio. Y su madre, que había parido tanto niño que tuvo que construir una piscina porque con una manguera no era suficiente para tanto niño, se le ocurrió que tenía que ser muy madre. De esas que sólo han nacido para ser madre. Y que sólo tienen hijos y piscinas. Y también tiempo y ganas de hacer meriendas y tener armarios de esos que puedes entrar dentro a buscar la ropa y que además tienen escondites. Uno de revistas para grandes y otro de chocolates. Armarios en los que te puedes perder y acabar robando cosas sin que nadie se dé cuenta. Así de grandes y compartimentados eran aquellos armarios. A esa madre se le paralizó la cara un día porque le agarró una corriente de aire cuando iba del baño a vestirse al armario enorme aquel. Y hasta el día de hoy, cuando salgo de la ducha, me acuerdo de esa madre que por coger una corriente de aire frío se le quedó media cara tiesa. Pero aun así sonreía cuando actuábamos. Su medio lado sonreía mucho. Mis padres en cambio, cuando nos veían, se tomaban un gin-tonic, que también estaba bien, pero no tanto. Porque ella tenía un medio lado muy contento y mis padres lo tenían todo en el vaso. Y entonces eso de los disfraces y la performance, la señora de la media cara y la piscina tenía que haberlo llevado dentro muchos años. Porque cuando esa vez en el cole nos hicieron hacer el belén, ella no dudó

en hacer de su hija la perfecta actriz secundaria. No hay papeles menores, sino que actores menores. Y yo era la pastora y ella mi oveja. Como cuando yo era Blancanieves y ella la bruja, el cazador y los enanitos. Era versátil, aunque no veía bien, ella no necesitaba ver tanto. Sólo la madre, que fue la que pegó algodón por algodón la oveja aquella a un enterito hecho de pantys de esas de secretaria. Esas de color carne. La señora de la media cara hizo todo un enterito color panty de secretaria, la embutió a mi amiga allí y le pego a la nueva piel de secretaria, algodón por algodón, todo un paquete bien gordo hasta volverla oveja. Y de verdad era una oveja muy realista. Recordaba a una reunión de miles de esas pelusas, que no eran papelitos, eran pelusas de esas que soltaban los árboles del cole en primavera y que a todos nos daban mucha alergia. Y todos íbamos medio llorando y con la nariz colorada. Pero a ella le gustaban porque no era alérgica, era sólo un poco ciega y pensaba que eran papelitos con cosas para leer, pero que nadie alcanzaba a leer y que todos estaban con ella sentada en la primera fila en el pupitre al lado de la ventana. Eso decía ella. Y yo le decía, que no, que eran la mierda esa de árboles de la primavera y ella se reía contenta y yo pensaba que me estaba tomando el pelo y me enfadaba. Pero lo de la oveja fue un poco después cuando ella ya llevaba gafas. Unas gafas bien feas porque antes sólo había cosas feas o pocas cosas lo que hacía que todo se viera más feo porque no había opciones y cuando no hay opciones es todo menos apetecible. Y llegó el día del belén, el pesebre y la celebración del nacimiento del niño Jesús. A la mujer de la media cara y la piscina entera, le encantaba todo ese tema de la religión. Creo también que por eso se tomó en serio lo del disfraz. Ahora que lo pienso, seguramente no fue porque pensase que su hija tuviese vocación de actriz secundaria. Ahora que lo pienso, llevaban todos sus hijos cruces colgando del cuello y es normal porque el colegio de las pelusas era un colegio muy religioso. Lo que pasa es que mis padres y sus gin-tonics no lo eran tanto, entonces se me olvidaba continuamente ese tema. Para lo de pastora mi madre me dio un vestido de tirantes largo color beige con unos vuelos. De algodón

también, no sé si era algodón, de una tela como de esa un poco arrugadita que es ideal porque no la planchas. Un vestido de playa ahora que lo pienso bien. Y un palo de escoba como si fuera el bastón que llevan los pastores. Me sentía guapa, como siempre me había gustado sentirme cuando estaba en escena. Y no tenía sólo a mi amiga de oveja, tenía un rebaño como de por lo menos siete. Pero una vez en la capilla estábamos todos medio desperdigados, porque la verdad es que ahí los protagonistas no son los pastores, ni las ovejas, ni siquiera la Blancanieves ni la Caperucita ni nadie así, son María y José y la muñeca que hace de niño Jesús. Y hubo un momento en el que los niños prendíamos unas velitas y cantábamos noche de paz noche de amor. Y yo creo que fue un momento muy lindo, ver todos esos niños con velitas cantando eso. Pero yo no sé cómo fue que de repente mi amiga se encendió. Es decir, se ve que alguien pasó por detrás con la velita y el noche de paz noche de amor y el algodón se encendió. Todos sus algodones, del paquete gordo entero, se encendieron y como el enterito era de panty color carne de secretaria, nadie pudo parar la combustión porque resulta que ese material es como plástico y se te pega a la piel para siempre. Y mi amiga salió corriendo. Del susto imagino y de que seguro que con el humo volvió a no ver nada, como cuando estaba en la primera fila del cole sin sus gafas feas en el primer pupitre al lado de la ventana. Y corrió y el aire hizo todo aún peor. Y no había la piscina, que nadie de la gente que tiene piscina quiere. Y no había ni la sombra del árbol aquel con las manzanas pegadas que ahora que lo pienso fue la madre de la media cara la que lo había hecho porque a ella medio le gustaba todo aquello de pegar y hacer cosas realistas y sobre todo le gustaba mucho Dios, pero ahí no había ni Dios, ni niño Jesús muñeca, ni había un triste vaso de gin-tonic para apagar nada. Y ella corrió y corrió. Y yo no sé, pero a veces pienso que me hubiese gustado haberle dado algún día el papel de la Blancanieves, o el de la Caperucita, o haberla dejado intentar leer una pelusa o haberla invitado a manguerearse más seguido a mi casa.

Rebelión en la cocina

Guanyadora modalitat Relat curt juvenil

Mirtó Anastassiadis Serrat

Ayer amanecí en mi minúsculo piso de ciudad. Cuando las tablas de madera bostezaban deslumbradas por los primeros rayos de sol, y mis ojos aún arrastraban las lagañas de un sueño placentero; inesperadamente, mi padre saltó con que nos había explotado el calentador.

Todo parecía estar en orden, tan solo se palpaba un olor a gas desconcertante que iba en crescendo. Conociéndole, esperé su reacción agitada e intranquila, pero para mi sorpresa, se limitó a informarme de la situación y a mostrarme alguna mueca de desagrado.

En un principio, me senté en la silla azul y observé durante algunos minutos la evolución de la catástrofe en cuestión. La cocina parecía dócil, reposaba sobre el silencio y la oscuridad que inundaba aquella mañana de domingo.

Perdí a papá de vista, cuando de repente, uno de los fogones de gas empezó a rugir irritado. Aturdida, me acerqué y con agilidad giré la rueda hasta sofocar las llamas. No me asusté, pero si me desconcertó la situación.

Tras este incidente, los aparatos de la cocina, airados ante la muerte del calentador, declararon la rebelión. Media hora más tarde, el horno, totalmente fuera de sí, decidió encenderse repentinamente mientras al mismo tiempo hacía retumbar el temporizador sin parar. Abrumada con tanto descontrol, pensé que quizá los restos de la lasaña de anoche saciarían su disgusto, pero solo hizo que empeorar las cosas, porque decidió calcinar el alimento por completo, y luego, sacando la lengua como un crío de cinco años, llenó la cocina de un humo negro y espeso que apenas me dejaba ver nada. Para colmo, mientras yo me ahogaba entre las zarpas del humo denso, oía rechistar al frigorífico, que me acusaba de robarle la lasaña. Sin prestarle atención, corrí hasta la ventana y la abrí de par en par. La nube negra se desvaneció de una vez por todas, y con ella

mi sensatez, que peligraba desde hacía un par de horas. Alienada por completo, con la vista perdida en algún horizonte oculto, creí oír el mar y me alejé junto al oleaje de algún recuerdo infantil, pero no tardé en darme cuenta de que se trataba del grifo que dejaba correr el agua. En cuestión de segundos, se desató una gran inundación que recorría cada una de las estancias, pasillos y rincones de la casa.

Mis ojos toparon como por primera vez con el cuarto de la cocina, patas arriba y completamente irreconocible. Perdí la cuenta de las veces que apagué cacharros indignados que protestaban. Tras comprender que nada de lo que yo hiciera iba a detener semejante alboroto, escapé de aquellos animales furiosos.

Avanzaba a duras penas, con el agua hasta las rodillas, tropezando con bártulos descuidados que bailaban como remolinos en el río. Agarré un par de cosas sin sentido y traté de buscar mis zapatos como buena mujer de costumbre, pero no aparecieron por ningún lado. Creí que en cualquier momento iba a despertar de aquel sueño absurdo, que había reducido todas mis pertenencias a una sopa de objetos confusos que se paseaban con total libertad.

Acabé nadando entre cachivaches por el pasadizo hasta que, finalmente, llegué al recibidor. Trepé por la ventana, debido a que el agua bloqueaba la puerta, y cuando por fin alcancé a ver que se escondía tras el marco de esta, me encontré con un paisaje gris y cansado; me encontré con el hastiado mundo de los adultos, irascibles pero obedientes. Disgustada, me impulsé hacia arriba y me limité a saltar de un lado al otro con actitud abstracta, como si todo aquello no fuera conmigo, confundida ante la realidad, y dejando atrás las quimeras de aquel sueño profundo.

Mar de sorra

Finalista modalitat Relat curt juvenil

Pol Lloberas Cardona

Un mar de sorra no és un mar, sinó sorra. Sorra d'un ocre groguenc, de taronges i no tarongers; d'una vitalitat sense més vida que la que ja hi és; la d'homes i dones que, guineus del desert, fan cau a les pedres d'ambre terrer.

Al desert, qui troba el camí, sovint troba el seu lloc enmig de les dunes, i marxar-ne perd tot el sentit.

El Talib és un d'aquells homes que un cop van trobar-hi el camí d'anada i dubtà si veritablement volia recordar el de tornada. La sorra amb freqüència fa oblidar, mes qui la coneix bé és capaç de jugar amb la memòria i recuperar records a voluntat. El Talib, però, decidí tornar. Aferrar-se al record i tornar al desert que li havia donat un viatge tan insospitat i meravellós, tornar a la vida de pastor i vagar, de nou, deixant petjades al desert.

Solia fer pastura en dies de molta calor. Tenia el costum de péixer el bestiar quan els rajos de sol coïen el polsim obic. Molt fredolic, gaudia dels calurosos braços d'Hèlios i, com a bon pastor, sabia transmetre-ho al seu ramat, que trobava goig en l'escalfor més inhòspita. Malauradament, les fredes nits es tornaven gèlids escenaris d'un teatre il·luminat pels estels. En regnar l'ombra sobre el cel i la lluna al firmament, el Talib patia. Sense una font d'escalfor, només podia seguir endavant. Només podia seguir l'estela deixada pel vent.

Al desert, el vent deforma el mar daurat i dibuixa línies de sorra. Als ulls d'hom, no són sinó l'obra de la terra mare, que hauria enfilat primmirades corrents àuries entre els biaixos de sorra. Però qui és bon pastor, qui és fill del sol i hereu dels turons de ponent, veu els regals que el vent atorga als homes i distingeix els camins que aquest dibuixa al sòl desèrtic.

Així, el Talib seguí l'estela deixada pel vent; aquella brúixola daurada que tants cops l'havia guiat fins l'aigua dels oasis o fins als matolls d'algun rierol agonitzant. Tanmateix, aquest cop no arribà a cap càntir ni rebost, sinó que topà de ple amb un home eixut, assegut enmig del no res, sobre una catifa porpra, tota plena d'aparells i d'allò més extraordinari. Duia un turbant planer, barba cendrosa i unes sabates envellides.

— Ibrahim — digué sobtadament.

El Talib, confós, li preguntà: “Com diu?”

- Els meus ulls no veuen; aprecien. Sé quan un home forma part del desert, tal com sé que plourà, i sé que hom necessita un o d'altre enginy en veure'l passar. —Els seus ulls de carbó semblaven botons lluents al rostre de cuir—. Jo dono servei a homes com tu i, com he sabut del teu menester, t'he dit el meu nom per tal que em coneguis com jo et conec.
- Però, i com és, que ets enmig de les dunes? — dubtà el Talib. Segueixo el camí comercial que, com l'assegador, només els bons mercaders són capaços de seguir. A diferència del pastors, però, el meu camí s'esvaeix durant el dia, amb l'arribada del primer raig de sol.

Al Talib li semblava que les robes de seda porpra brillaven amb la gesticulació.

- Llavors, em sap greu dir que mai podria ser comerciant ja que, en sorgir la penombra, el fred em pren esclau dins d'una gàbia d'impotència.
- Aleshores, el que necessites és una llàntia. Si la prens, duràs un sol de ceràmica sota l'aixovar; tindràs la calidesa dels vespres i la llum de les albes.

El Talib mai havia sentit a parlar d'un estri com aquell. Coneixia bé els secrets del desert i era destre amb el bestiar, però mai havia tingut l'oportunitat d'intercanviar gaires paraules amb les persones.

- D'on has tret un útil com aquest? Que potser estàs versat en les arts de la màgia? — preguntà amb sorpresa i curiositat.
- No pas. Fa moltes llunes que vaig rebre'l al final del camí comercial, a la vora del mar.
- Mar? —dubtà el Talib— què és el mar?
- Un cel a la sorra, amb el vent dibuixat i la llum del sol en forma d'ombra.
- Sembla que no em parlis del món que jo conec.
- Perquè és ben diferent: és un oasi infinit, un paradís humit que s'estén fins l'horitzó i en totes les direccions— explicà l'Ibrahim.
- Si això existeix a la mateixa terra que jo trepitjo, et demano que m'indiquis el camí.

L'Ibrahim s'aixecà amb la llàntia i s'espolsà la roba, gairebé com si la fés lluir.

- Només has de seguir la ruta comercial; saps seguir el camí del vent, i el vent sap que necessites veure el mar. Ara bé, et caldrà caminar sota la llum dels estels, no la de l'astre rei. Si, com deies, la foscor és per tu nèmesi i condemna, duu la llàntia i podràs fer el camí.

Tots els noms de Francesc Xammar Vidal

Guanyadora modalitat Reportatge periodístic

Enric García Jardí

Poc abans de les nou del matí, el passeig de Gràcia desprèn una olor carregosa de tabac industrial. Els oficinistes de les entitats bancàries hi apuren, amb xuclades apressades, una última cigarreta abans d'entrar al despatx. Els observo amb un somriure discretament triomfal mentre trepitgen les burilles i s'endinsen amb diligència cap al seu lloc de treball. Jo avui tinc la sort de no tenir pressa. He vingut a Barcelona només per contemplar-hi un edifici. No és pas que senti un desfici per l'arquitectura modernista, ni que tingui prou coneixements com per aconseguir, en aquest text, d'entrelligar la història de l'urbanisme de la ciutat amb les possibilitats de millora de les condicions materials de la vida de la gent, ni tampoc que em faci una especial il·lusió convertir-me —com de ben segur comprendreu— en figurant dels directes d'Instagram i les videotrucades dels turistes d'arreu del món que t'assenyalen amb el mòbil davant de la Casa Batlló i a la plaça Catalunya. Si per unes hores em moc per aquest indret tan concorregut, tan poc amable, als meus ulls, que prefereixen calma, és, ras i curt, perquè la història que us vull contar neix aquí, i des d'aquí vull portar-vos a conèixer-la. Des del centre fins a la perifèria, o millor dit, fins a les diverses perifèries que la conformen.

Enmig de la vorera d'imparells del passeig dorm la mona una ampolla de Ballantine's feta bocins, abandonada com una xeringa en un descampat. Sembla que la nit del dijous ha estat intensa, excessiva. No em deixa de fer feredat la quantitat de pidolaires que et pots creuar en aquests carrers de la capital en tan sols un grapat de metres. Quanta misèria! Un rodamón que jeu a l'altura de passeig de Gràcia 27 ha disposat, a terra, davant del cartró on dorm, un seguit de capsetes amb el concepte per al qual destina, en teoria, les almoines que rep. Els noms de les capsetes oscil·len entre la facècia i l'honestedat més descarada: «Porro», «Comida», «Tabaco», «Ferrari», «Disneyland». Aquestes dues darreres, per cert, no seran la metàfora encoberta d'alguna que altra droga acceptada?

A punt d'arribar al meu destí, m'aturo de nou un moment per preguntar-me com devia ser el passeig de Gràcia de fa cent o cent

cinquanta anys, aquell que descriu magistralment el periodista Lluís Permanyer amb el seu nas d'historiador, el seu bigoti refinadament nostàlgic i la seva elegància burgesa. ¿També hi passaven aquesta mena de coses, llavors, o tot prenia un aire més subtil, més amagat, com d'entretinguda instal·lada en un piset de l'última planta? En aparença, pel poc que en sé, sembla que la rauxa més desfermada, la bohèmia més negra, es reservava per a les nits al Districte Cinquè i el Paral·lel i voltants, i la pobresa es devia deixar veure amb major densitat en altres barris. Suposo, però, que per tot arreu se'n fan, de bolets, quan plou. Sigui com sigui, és evident que entre el passeig de Gràcia dels carruatges de cavalls i els barrets de copa que m'he construït d'una manera imprecisa a la imaginació a partir de fotografies antigues, i el dels cotxes d'alta gamma i les sabatilles esportives del present, s'han produït transformacions importants, si més no de costums i d'escenari, ja que les preguntes essencials de l'ésser humà no deixen de ser, des de fa segles, les mateixes. També s'han modificat alguns edificis, com la façana davant de la qual resto uns minuts palplantat. No s'hi val a fingir, amb afanys d'articulista efectista, que la decepció que sento en veure-la de prop no m'havia estat abans revelada. De fet, ja hi havia pensat —i ja hi havia passat— moltes altres vegades. La casa del passeig de Gràcia número 25 va canviar, fa moltes dècades, de fesomia. Res a veure amb l'estil modernista amb què suposo que es devia concebre en els orígens. Té un aire que al meu parer desentona amb el conjunt. Als baixos hi ha un BBVA.

Se'm fa estrany que un 16 de novembre de 1933 hi nasqués el meu amic, el protagonista d'aquestes línies (més endavant confio que compartireu les raons d'aquesta meva sorpresa). Ell era el petit de tres germans, fill de Casimir Xammar Aldomà, arquitecte de Juneda, i María Vidal Folch, mestressa de casa barcelonina «amb possibles». Els pares eren els propietaris de tot l'edifici. Com les famílies acomodades de l'època, residien a la planta principal, en un pis espaiós, amb un jardí interior amb molta vegetació i un banc de fusta d'allò més fotogrènic. Però el menor dels Xammar Vidal no

hi va fixar més que uns pocs records, borrosos, condicionats per la repetició dels relats dels grans, ja que la major part de la seva infantesa va transcórrer al número 126 carrer del Bruc, en un edifici nou projectat per l'edifici noucentista Eusebi Bona i Puig, amic de la família, on es van mudar el 1936, just abans que esclatés la guerra. En aquesta llar s'hi van bastir un oratori particular, autoritzat pel Vaticà, i una sala de jocs, amb una taula de tennis taula on el menut, alt, atlètic, amb predilecció per als esports, passava les tardes amb despreocupació. El nom amb què els pares l'havien batejat era Francisco, en honor a l'àvia materna i a Sant Francesc de Paula, encara que el nom amb què tothom se li adreçava realment, abandonat ja l'hipocorístic diminutiu «Paquito», era Francesc.

En Francesc es va instruir en els jesuïtes del carrer Casp, no gaire lluny del seu passeig de Gràcia natal. No se sentia identificat amb la majoria de professors de l'època, ni amb la cantarella de la Formación del Espíritu Nacional. Venia d'una família conservadora que, si bé havia recuperat el control de la fàbrica del Poblenou —col·lectivitzada pels anarquistes—, no es podia sentir pas dels guanyadors a causa del seu profund sentiment catalanista, sobretot de part paterna (Eugeni Xammar, el periodista, n'era parent llunyà). Atrocitats a banda —desconec quines opinions concretes sostenien, per exemple, respecte al cop d'estat o la repressió—, no podien combregar amb un règim que negava l'existència del seu idioma i la seva cultura. En un sentit estrictament econòmic, tanmateix, l'entrada dels nacionals per la Diagonal els havia afavorit, i la família havia recuperat el seu estatus. Així les coses, la postguerra del Xammar adolescent, mentre el gros de la societat passava penúries i malvivia amb targetes de racionament, va comptar amb tota mena de luxes. Servei de neteja, cuinera i xofer particulars, celebracions al Ritz, sabates i roba feta a mida a la botiga Santa Eulàlia, perruquer a domicili, etc. També assistia als concerts del Liceu, però tan sols per acontentar la seva mare, una autèntica melòmana, wagneriana. Ja podia haver escrit Sant Agustí el que li hagués donat la santa gana sobre Déu i el llenguatge musical, que l'oïda d'en Francesc, malgrat

ser un jove d'unes conviccions religioses profundes, no havia estat predisposada per a la música. S'hi avorria, d'altra banda, en aquell teatre pretensions. Durant unes vacances a l'Hostal del Santuari del Miracle, al Solsonès, el pintor Antoni Tàpies el va retratar a llapis, en una obra que malauradament no s'ha pogut recuperar. No trobava res, però, que l'entusiasmés. Ni els negocis, ni la música, ni l'art, ni la vida folgada. Res. Xammar, en aquells anys quaranta, i sense haver llegit encara les obres cabdals de l'existencialisme, se sentia acaparat pel tedi. Es deixava emportar per la inèrcia com a desmaiats, sense agafadors de sentit on aferrar-se. Fins i tot havia intentat de festejar amb una noia, la Núria, sense resultats convincents. Seria impassible a tot?

Durant el batxillerat, els jesuïtes, en una decisió ordinària però que en el fons va ser crucial, van enrolar-lo en una campanya de catequisme al «extrarradio» barceloní. Horta, La Mina, el Somorrostro, el Camp de la Bota... Allò, per a ell, era com viatjar a l'estranger. Donde la ciudad cambia su nombre, que diria més endavant Candel. Terra dels denominats «murcianios». La seva curiositat ingènua, neta de prejudicis, pel desconegut, encara que no en fos conscient, acabaria per resoldre aquesta angoixant sensació de naufragi personal, d'estancament. Agafar cada setmana la línia 46 del tramvia fins a la plaça Eivissa va representar, des del primer dia, una aventura, una motivació. Els nens de les Cases Barates de Can Peguera, que li ensenyaven tan o més com ell els ensenyava, li aportarien el canvi de mirada necessari per detectar la seva vocació.

Immers en la bombolla de l'alta societat barcelonina, les realitats humils que va descobrir amb aquells xiquets pobres però alegrets en uns carrers sense asfaltar, sense enllumenat públic, li van causar un impacte sincer. Aquestes estampes, dignes d'una pel·lícula del neorealisme italià, el van portar a concloure que calia ser radical, com el seu admirat Jesús de Natzaret. Si de veritat volia ajudar els desfavorits, els qui no havien tingut les mateixes oportunitats que ell, i ho volia fer amb totes les conseqüències, havia de viure amb i

com ells. Només d'aquesta manera arribaria a fondre's en les seves necessitats i reivindicacions. A partir d'aleshores, la perifèria va començar a esdevenir el seu centre de reflexió. «El sentit de la vida, si existeix, es deu trobar perdut en alguna barriada», respondria, uns quaranta anys després, en una entrevista a la premsa.

El llegat de Jesús l'entenia com el missatge d'algú que, amb la seva obra, s'havia revoltat contra l'ordre establert. El d'un primer revolucionari, vaja. Ordenat sacerdot el 1963, després d'uns anys de formació —va estudiar, entre d'altres, Sociologia a La Sorbona, a París, on va llegir autors marxistes i va rebre la influència directa de la Missió obrera—, i després de treballar temporades curtes a les mines de carbó de Charleroi, a Bèlgica, a la fàbrica d'electrodomèstics Corberó, a Barcelona, i de donar suport en les tasques d'auxili a la Riuada del Vallès, Xammar va creure oportú d'establir-se en un lloc des d'on materialitzar el seu projecte de vida, des d'on passar del centre de reflexió —i les incursions esporàdiques— al centre d'acció, a una incidència social persistent. Tarragona, que als seixanta es trobava en ple procés d'industrialització, li va semblar el lloc pertinent —així ho va convenir amb el seu superior a la Companyia de Jesús— per posar-se mans a la feina. A Torreforta, un altre barri amb les típiques cases blanques, des de la Parròquia de Sant Josep Obrer, va començar a travar, no sense dificultats, vincles fermes amb aquells altres catalans, amb la nova immigració que s'hi aglutinava, que eren vistos també com a no tarragonins. Al principi, sobretot els andalusos, es malfiaven d'ell pel simple fet de ser capellà, com s'haurien malfiat també d'un guàrdia civil, suposem que per les barbàries d'una guerra que encara ressonava molt pròxima. Però a poc a poc els veïns van anar capint que aquell home sense clergyman que durant les misses encoratjava els feligresos a debatre, a teixir les seves pròpies interpretacions dels textos religiosos, i que els oferia una relació d'amistat que depassava la litúrgia i l'acompanyament confessional, es mereixia la seva confiança, la de tothom, creients i descreguts. Per si no fora suficient, Xammar tenia la valentia de defensar els barris davant l'oblit

de les institucions, primer franquistes, i després democràtiques. Manifestacions, concentracions, talls de carretera, assemblees... El capellà sempre hi era. Un dia, fins i tot, se'l va endur la policia secreta i el va identificar. A la seva casa de La Floresta, un modest pis de 58 metres quadrats on va anar a viure des del 1969, s'hi havien celebrat moltes reunions clandestines de l'antifranquisme de la ciutat. D'integritat insubornable, ja a les eleccions municipals de 1979 va encapçalar una candidatura veïnal d'esquerres, malgrat la polèmica que li va suposar, aquesta decisió, front a determinats sectors catòlics reaccionaris, i durant quatre anys va treballar com a regidor de l'Ajuntament de Tarragona. L'experiència política el va desgastar, i només s'hi va estar un mandat, després del qual va tornar a l'associacionisme que continuava recordant als governants que «els barris també existien», i a l'Institut Campclar, on va deixar petja com un professor de Religió i de Filosofia exigent i gens dogmàtic. El nom amb què bona part dels veïns li han mostrat la seva admiració, en aquests gairebé 60 anys de compromís amb els barris de Ponent de Tarragona, és Paco.

De les perifèries de les ciutats a les nacions perifèriques del món occidental. La biografia d'aquest capellà que escolta més que no pas sermoneja, i que, malgrat creure en la transcendència humana no pretén que els qui pateixen injustícies s'hagin de resignar amb oracions i amb repetir-se allò de beati pauperes, no s'entendria tampoc sense l'Amèrica Central, on, entre els anys 1980 i 2019 va contribuir a desenvolupar nombrosos projectes de cooperació internacional i de solidaritat amb el Comitè Óscar Romero de Tarragona i Reus, que ell mateix va promoure arran de la mort de Monseñor Romero. Fins i tot va exercir de professor, durant un curs, a la Universidad Centroamericana, en la Nicaragua que l'havia esperançat, no amb el sandinisme que l'actual Ortega ultratja amb el seu despotisme, sinó més aviat amb l'ètica d'amics com Fernando i Ernesto Cardenal. On més ha arrelat, en els darrers anys, ha estat a Guatemala, un país encatifat d'un verd preciós, on s'ha interessat per les ensenyances de la religió maia, sobretot pel que

fa al respecte per la natura, i on ha aprofundit en el seu respecte per la diversitat religiosa, conscient que cap confessió pot tenir un coneixement complet de Déu. El nom amb què els guatemalencs li han mostrat el seu respecte, com a ladino mereixedor de ser anomenat amb el nom en idioma maia, és Palas. El Padre Palas.

Francesc. Paco. Palas. Torno a mirar l'edifici que el va veure néixer. L'any 2014, segons Idealista, s'hi venia un pis per 2.300.000 euros. Amb aquestes quantitats hauria pogut vestir tota la vida d'etiqueta, dinar a llocs cars, sovintejar hotels luxosos de tot el món i segur que seria, com alguns parents seus, soci del Circulo Ecuestre. Xammar confessa, no obstant això, que quan va donar la seva suculenta part de l'herència familiar a organitzacions no governamentals relacionades amb l'Amèrica Llatina, davant del rostre d'incomprensió del notari, ell es va sentir molt alleugerit. «Què hauria fet, jo, amb tants maldecaps?», repeteix.

Més que honor a Sant Francesc de Paula, la seva vida fa honor a un altre Francesc que també va néixer ric de butxaques i que es va desposseir, Il poverello di Assisi. En els temps d'idolatria del fucking money man, del cantant de reggaeton i el futbolista multimilionaris com a models d'èxit social, el testimoni de Xammar, a contracorrent d'un capitalisme salvatge, en què l'única opció possible d'alliberar-se sembla convertir-se en el banquer anarquista de Pessoa, mereix el nostre aplaudiment. Ens demostra que un altre món és encara possible. Per això és tan important que la seva vida i obra es coneguin en aquest país oblidadís i desmemoriat, i que ell, que va presidir l'any 2014 el Pacte Nacional pel Dret a Decidir a Tarragona, també somia lliure. Per això el seu testimoni, als 88 anys d'edat, és tan necessari. Tots els noms de Francesc Xammar Vidal condueixen als mateixos mots: dignitat, compromís, perifèrica esperança.

Mar de sorra

Finalista modalitat Relat curt juvenil

Pol Lloberas Cardona

Sembla innegable que el temps vola i molt més ràpid des de què va aparèixer la informatització i sobretot internet. Igual que el tità Cronos es menjava els propis fills, amb la tecnologia passa el mateix, encara no ha aparegut una cosa nova i ja li ha donat un cop de peu a l'anterior. Si més no, al món de la banca li ha donat tot un tomb.

Al 1981, el president de Banesto, Jose Mª Aguirre Gonzalo, deia:” La atención al cliente y la Informatización, base de la banca del futuro” i d'altra banda s'atribueix a Josep Vilarasau , director general de la Caixa , la frase:” si un empleat de banca s'hagués quedat adormit al 1940 i despertés al 1970 no hauria notat gaire canvis en la seva dinàmica laboral però si aquest període de hibernació s'hagués produït entre els anys setanta i els noranta ,encara estaria intentant assimilar on es trobava, i què feia allà degut a la transformació soferta pel sector”.

Fem una ullada a per on va començar aquesta carrera. L'any 1957 es convocava internament a la Caja de Pensiones un concurs literari amb el tema Mecanització i racionalització del treball en una caixa d'estalvis. L'informàtica trucava a la porta. Al 1958, ja hi havia algun empleat amb petits coneixements de fitxes perforades, cintes magnètiques i la maquinària necessària per tal d'assolir la seva explotació.

Al 1962 ja s'iniciava la mecanització d'aquella entitat, amb l'ordinador IBM-1410 i l'objectiu d'actualitzar els procediments administratius de l'operativa bancària, integrant-t'ho en una nova secció batejada com a Servei Electrònic Comptable.

Al 1969, la publicitat anunciava que la institució, amb el seu caràcter Innovador, era pionera en informatització, fet diferencial i clau per a la futura expansió al servei del client. Aquest era un dels aspectes a destacar en tot moment, i al 1975 apareixien les primers targetes de crèdit, instrument de pagament aleshores reservat a clients especials, els anomenats VIPS.

L'any 1979 s'instal·len els primers caixers automàtics, destinats "a potenciar l'autoservei i amb una clara orientació al client ". I al 1996 es fa un altre pas endavant, es comença a prescindir dels taulells amb vidres blindats (omnipresents en temps d'atracaments a diari) i proliferen les oficines obertes i sense barreres físiques entre empleats i client, creant-se poc després les primeres pàgines web bancàries. Un altre canvi innovador es va produir el 2013, quan s'aposta per un nou model d'oficines: les STORES, amb el publicitari lema: Benvinguda, Atenció personalitzada. Mobilitat. Horari ampliat. Cita prèvia.

Al febrer de 2022 ja és un fet irreversible el procés iniciat fa anys de tancament d'oficines del sector provocada per les fusions, desaparicions d'entitats i reduccions de personal, creant un veritable problema en poblacions on no ha quedat cap caixer d'algunes entitats. Així, quedarien dues possibilitats, operar a un caixer de la competència pagant la corresponent comissió o bé agafar un transport i anar a un de la teva entitat amb la pèrdua de temps i diners que representa. Davant d'aquesta situació es comencen a mobilitzar els usuaris afectats, els menys acostumats per qüestions d'edat a utilitzar els mitjans electrònics i una mica farts de ser menystinguts. Un jubilat valencià amb el lema: "Soc gran però no soc idiota", inicia una campanya per reclamar al govern de l'estat que es tingui en compte a la gent gran i les dificultats que tenen per accedir als serveis bancaris. Aquesta demanda ha posat en qüestió un greu problema social, el desemparament d'alguns col·lectius davant la bretxa digital.

A nivell polític s'està valorant diferents alternatives per pal·liar aquesta mancança cap aquest col·lectiu, tant en caixers a l'abast, com en atenció personalitzada. Hi ha ajuntaments que proposen la instal·lació de caixers a centres cívics, supermercats o a casals de gent gran per facilitar-ne l'accés i la retirada de diners en efectiu. A partir de la meua experiència treballant quaranta anys en una entitat d'estalvi i havent viscut de primera mà molts d'aquests

canvis, la memòria em porta de passeig a través d'un temps on es recreen i barregen vivències personals.

Començaré per dir-vos que el meu lloc de treball durant gairebé vint anys va ser una històrica i bonica oficina ubicada al bell mig de la cèntrica Via Laietana. Aquells van ser uns anys de molta feina, amb cues a diari que no s'acabaven mai, encara que, tot sigui dit, l'horari laboral era respectat i sobretot, recordo un bon ambient entre els companys. Acabaves la jornada - dissabtes inclosos- en general amb satisfacció. La plantilla gairebé era formada per homes ja que les primeres dones que van ingressar com a administratives començaren al 1976. Fins llavors l'únic personal femení que hi treballava eren les telefonistes, les secretàries i les dones de neteja. També hi havia l'Obra Social que en aquells temps contemplava cases d'acollida, centres per a invidents, suports i ajuts a la pagesia, biblioteques de barri, centres hospitalaris i d'altres institucions creades molts anys abans i en aquell temps ja un pèl anacròniques, però això sí, dirigides a les classes més desfavorides.

Un fet que recordo molt impactant es va produir al 1985. Des de serveis centrals calia que revisessin urgentment un xec bancari. Tan senzill com dur-lo al departament de valors i facilitar un número de telèfon. El company va fer una fotocòpia, es va apropar a un aparell molt semblant a la fotocopidora i va teclejar el número de telèfon que m'havien lliurat. Aleshores aquell aparell va fer entrar el document per una ranura que el feia sortir a una safata al ritme d'un pip-pip-pip estrany i incessant fins que tot el document havia lliscat lentament per l'interior d'aquell artefacte. Pocs minuts després confirmaven la validesa de la signatura del xec des de l'altre extrem de la ciutat. S'havia produït la màgia, era el que després seria popular e imprescindible durant un grapat d'anys, el FAX.

El més enriquidor de la feina a una entitat bancària era l'atenció al públic. Hi entrava gent de tota mena. Normalment per allà passaven els clients habituals: aquells que cada dia portaven els ingressos del

seu comerç, els avis que anaven fent la guardiola per als nets, els qui venien a cobrar la pensió o bé a pagar per finestra els rebuts d'empreses de serveis – gas, llum, electricitat- o assegurances, les quotes de la seguretat social, etc... Però també passavolants, gent que trepitjava per primera, i en molts casos darrera vegada, aquella joia modernista construïda a inicis del segle XX.

Depenia d'aquell centre la oficina d' empenyoraments – el famós Mont de Pietat- amb un públic molt més peculiar i en general, necessitat per tal de sortir del pas amb diners prestats a canvi de les seves – o no - joies, rellotges i d'altres objectes de valor. Les cases d' empenyorament havien estat una prestació molt popular segles enrere i havien ajudat de forma puntual a més d'una família en moments crítics. També la picaresca planava. Hi havia qui, per tal de tenir durant els mesos de vacances totes les seves joies en una caixa forta de l'entitat, “demanaven” un empenyorament innecessari. Com el préstec era a un tipus d'interès molt baix, al estar emparats per l'Obra social, pagar els interessos corresponents els hiera més econòmic que llogar una caixa de seguretat durant aquells dies. Desfilaven nebots i veïns aprofitats dels avis de bona fe. Empleats d'immobiliàries amb diner negre que empaitaven els afortunats de la loteria amb grans sumes per tal de comprar els seus bitllets premiats i així blanquejar els diners.

Amb aquest panorama, els temps anaven canviant l'orientació de les empreses financeres, passant del paternalisme i la plena confiança en centenàries institucions a convertir-se en carn de vendes creuades com els agradava dir als gurus comercials. Aquesta era la consigna dels visionaris de la direcció. Sense gairebé adonar-se'n havien passat de ser clients a ser objectius per a campanyes dissenyades en despatxos. En consumidors d'objectes que anaven des de planxes a televisors, des de mòbils a cotxes i a ser destinataris de nous productes financers que, en molts casos, ni els mateixos empleats entenien degut a la seva complexitat legal i operativa. Va ser després d'algunes condemnes judicials, quan els bancs, caixes

i asseguradores van començar a cobrir-se fent signar els clients una cosa tant habitual ara, com la seva conformitat a documents de sis o set pàgines de lletra petita, que sense cap mirament havien d'autoritzar gairebé a l'acte. Es dóna per suposat que qualsevol persona disposa del temps suficient per llegir-lo i entendre el llenguatge tècnic de la banca. Què lluny eren els temps en què un percentatge (no significatiu però si diàriament present) signava amb l'empremta del dit índex de la mà dreta degut al seu analfabetisme!

La diversitat del comportament humà és immensa i per allà van passar algunes situacions inversemblants però certes... Parlem d'altres temps, en què un dels empleats més antics recordava el dia que un company va anar a passar el cap de setmana a Andorra i va tornar amb un petita andròmina que tothom mirava encuriolit. Li havia costat el sou d'un mes però era tot un invent: un bolígraf de tinta BIC ! -era l'any 1953-. Allò sí que era revolucionari, no calia anar xopant la punta de la ploma al tinter ja que d'aquell tubet de plàstic anava fluïnt la tinta per sí mateixa.

En les noves escoles de negocis, quan es graduen els alumnes semblen tenir tots les mateixes idees i finalitats: rebaixar el cost de personal per incrementar els beneficis; però la informàtica, no sempre està al servei de la qualitat i la millora.

Les màquines són molt eficients però no pensen. Fa uns anys, va sortir una convocatòria per tal de cobrir unes places al departament jurídic. En els requisits a complir per tal de accedir a una vacant, calia tenir el títol de Dret, experiència en el lloc de treball i amplis coneixements en INGUINALS. Tothom va quedar bocabadat davant aquest requeriment tan estrany. De la consulta es va confirmar que era la traducció literal de la versió castellana en la què demanaven Ingles (inglés sense accent) i el programa ho traduïa com a inguinal.

Més endavant, va succeir un cas semblant quan va aparèixer el codi IBAN "codi bancari internacional" que en la versió catalana

de la normativa s'havia convertit igualment que l'anterior en el codi ANAVEN . Una adaptació molt sui generis d'aquest país.

Un dia, un client invident, molest per les cues que havia de fer, va interpretar que un es volia colar al davant. La discussió va acabar amb crits de: “Es usted un bosnio! “ acompanyada de cops de puny. Malauradament eren els dies de la tràgica guerra als Balcans i semblava que la tensió havia traspasat les situacions més quotidianes. Les llargues fileres d'espera eren una constant, un dia perquè era primer de mes, l'altre per la presentació de la declaració de renda, de la seguretat social, les estades esportives de la Generalitat o les populars campanyes de Nadal i Sant Jordi en què es regalaven discs i llibres.

A la porta del davant de l'entitat hi havia un venedor de cupons de l'ONCE que apareixia a darrera hora .Tenia una estranya habilitat per entrar a la oficina instants abans de l'hora de tancament, quan ja s'estava a punt de plegar, aleshores se sentia una veu que deixava anar un: “¡ingrese quinientas!” acompanyat de l'aparició de cinc bitllets de cent pessetes amb la cara de Romero de Torres i una llibreta d'estalvi de color verd. L'empleat que l'atenia, sempre el mateix, acabava la seva jornada renegant.

Una de les tasques més feixugues però alhora més distretes era el recompte i empaquetat de monedes i bitllets. Per això, s'havia habilitat una finestra especial, per tal que els clients que portaven un gran volum d'efectiu per descanviar o ingressar no encallessin les cues provocant el malestar i les queixes de la resta. Els habituals d'aquesta finestreta esperaven pacientment sabedors de què cada operació podria endarrerir-se una bona estona. Aquí també s'aprofitava per a donar canvi. Era un reciclatge d'entrada i sortida de moneda en metàl·lic. Per això, s'utilitzava una màquina que les separava per mida i que et donava el número de peces que havien passat pel comptador: tantes de cent, de cinquanta, de vint-i-cinc, de duro, de pesseta i de 50 cèntims. Un cop l'empleat

verificava les unitats, una senzilla multiplicació de x monedes per la vàlua de cadascuna, et donava l'import a ingressar a la llibreta o compte corrent corresponent. Una altra màquina era l'encarregada d'empaquetar-les, per a donar-les ja convertides en tubs de canvi per als comerciants.

Gradualment, el personal es va anant suplint per caixers automàtics, molt més segurs i que no descansaven però calia un empleat per fer-ne el manteniment, la càrrega de diners, retirar els sobres amb els ingressos (abans el mecanisme no recomptava els bitllets automàticament i calia després revisar-ho a mà), posar el paper per què imprimís els justificants, la tinta, etc.

Ara gairebé tot ho pots fer des de casa o des del mòbil. S'ha passat de tenir clients que signaven amb el dit, a l'actualitat en què persones amb estudis, es veuen desbordades, incapaces d'entendre què els demana el sistema complex del caixer, el mòbil o l'ordinador. Recordo que un dels objectius, tot i les cues, era atendre les trucades abans de la tercera timbrada mentre alhora seguies atenent al públic.

Casos curiosos farciem de vegades la jornada laboral, com el d'un client que cada dissabte baixava als serveis del soterrani que eren reservats per als empleats, i aprofitava per rentar-se el cap amb el sabó de les mans i assecar-se'l amb la assecadora. A més, portava un cistell que omplia de rotlles de paper higiènic. Sabíem d'ell que no era un necessitat ja que tenia uns estalvis importants. Es va acabar amb aquest costum el dia en què es va tancar la clau de pas de l'aigua i es va quedar renegant amb el cap ple de sabó.

Un altre dels habituals era un senyor que cada setmana portava un sac ple fins a dalt de monedes. Procedíem al seu recompte i li ingressàvem a la llibreta. Es tractava d'una persona molt educada i correcta. Fins i tot un any per Nadal va regalar als empleats que l'atenien un dècim de loteria comprat a l'administració del davant de l'oficina. Per cert, el seu propietari va desaparèixer la vigília

del sorteig nadalenc ,amb la recaptació d'aquells dies i d'ell no se'n va saber mai res més. Dies després, va aparèixer la policia i va preguntar si coneixíem a un senyor que ingressava molta quantitat de monedes. Es va afirmar que era un bon client i una bona persona: “¿Una buena persona? , este tío es un chorizo de primera- va cridar indignat el policia. Llevamos años tras él porque roba la caja de monedas de las cabinas telefónicas”. Eren les que ens portava a nosaltres!

La zona de finestres estava habitualment plena de gom a gom. No cal dir com quedava el terra després de sis hores de tràfec intens de tota mena de persones algunes acompanyades de gossos. Fa uns mesos vaig tornar a trepitjar aquell espai i la meva sorpresa va ser comprovar que una sola empleada atenia aquell vestíbul immens i de disseny, ara fred i impersonal. Clients? Només jo. Vaig comentar-li que laboralment coneixia molt bé aquell espai, i em va demostrar zero empatia. El seu poc interès pel meu comentari, la seva distant reacció i una nul·la curiositat em demostrava que no estava gaire a gust en aquella feina que havia de fer. Em pregunto si ja s'havia convertit en una empleada virtual i si el seu nom no seria Siri o Alexa...

I parlant de virtual, ara ja no es trepitja gairebé l'oficina. No només perquè cal demanar cites prèvies via internet sinó perquè els que hi van són, en molts casos, tractats amb desgana. Què lluny aquells dies on allà mateix no podia sonar el telèfon més de tres cops perquè un client no es sentís molest o mal atès!.

Avui hem quedat per dinar uns quants companys d'aquells anys. Xerrant hem recordat anècdotes i se'ns ha passat el temps volant. Potser trigarem en tornar a retrobar-nos. En Miquel –sempre portant la veu cantant com a oficial superior que era – demana el compte i la intenció es pagar cadascú la seva part amb la targeta de crèdit. El Xavi ens demana si podem evitar fraccionar-li el pagament ja que li cobren una comissió per cada operació i ja no li condonen com

fèiem nosaltres- “ara es tot més impersonal i complicat”- ens diu. Ara tot és ràpid, ràpid, eficient, asèptic, comercial, deshumanitzat i només compten els objectius, els resultats, els beneficis. Les relacions humanes ja no són un valor per sí mateix en un sector cada cop més individualista.

Per no remenar ara diners, què tal Miquel si ho dividim per sis i et fem un Bizum?

